

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobce: **Občanské sdružení LÍPA 2000**, se sídlem Gregorova 127/12, Písek, proti žalovanému: **Krajský úřad Jihočeského kraje**, se sídlem U Zimního stadionu 1952/2, České Budějovice, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 2. 2009, č. j. 10 Ca 188/2008 - 99,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Usnesením ze dne 11. 2. 2009, č. j. 10 Ca 188/2008 - 99, Krajský soud v Českých Budějovicích pro nezaplacení soudního poplatku zastavil řízení o žalobě žalobce proti rozhodnutí žalovaného ze dne 18. 2. 2008, č. j. KUJCK 1415/2008/OREG/3, a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Napadeným rozhodnutím žalovaný zamítl odvolání žalobce proti rozhodnutí Městského úřadu Písek ze dne 29. 10. 2007, č. j. výst/276221229/0/2007/K1-5/ÚŘUS/Rozh, a současně k odvolání M. P. toto rozhodnutí zrušil a věc vrátil Městskému úřadu Písek k novému projednání. Předmětným rozhodnutím ze dne 29. 10. 2007 Městský úřad Písek rozhodl o umístění stavby „Garáže ulice 17. listopadu v Písku u bytového domu Porfin“.

V odůvodnění usnesení krajský soud uvedl, že současně s podáním žaloby vznikla žalobci poplatková povinnost, dne 5. 3. 2008 byl vyzván k zaplacení soudního poplatku. Dne 10. 3. 2008 žalobce požádal o osvobození od soudních poplatků. Soud usnesením ze dne 27. 3. 2008, č. j. 10 Ca 32/2008 – 25, žalobce od soudního poplatku ve výši 2000 Kč neosvobodil, následně jej znovu vyzval k zaplacení soudního poplatku a poučil o následcích nezaplacení. Žalobce výzvu společně s usnesením o neosvobození od soudních poplatků převzal dne 28. 3. 2008. Podáním ze dne 31. 3. 2008 žalobce soudu sdělil, že stanovený soudní poplatek z důvodu nemajetnosti zaplatit nemůže. Usnesením ze dne 24. 4. 2008, č. j. 10 Ca 32/2008 – 36, krajský soud pro nezaplacení soudního poplatku řízení zastavil. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce kasační stížnost. Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 19. 9. 2008, č. j. 4 As 42/2008 – 72, zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 4. 2008, č. j. 10 Ca 32/2008 – 36, z důvodu vady spočívající v nesprávném poučení o oprávněném prostředku, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení, v němž Nejvyšší správní soud krajský soud zavázal k předložení kasační stížnosti proti usnesení ze dne 27. 3. 2008, č. j. 10 Ca 32/2008 – 25. Podání žalobce ze dne 31. 3. 2008 předložil krajský soud Nejvyššímu správnímu soudu jako kasační stížnost proti usnesení o neosvobození od soudních poplatků ze dne 27. 3. 2008, č. j. 10 Ca 32/2008 – 25, kterou Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 21. 11. 2008, č. j. 4 As 59/2008 – 85, zamítl. Krajský soud proto opakovaně žalobce vyzval k zaplacení soudního poplatku a znovu jej poučil o následcích nezaplacení. Žalobce poté dne 6. 1. 2009 sdělil, že poplatek za žalobu zaplatit nemůže a opětovně požádal o osvobození od soudních poplatků. Krajský soud konstatoval, že lhůta určená k zaplacení soudního poplatku marně uplynula a žalobce byl na následky nezaplacení soudního poplatku upozorněn, když předtím nebyl osvobozen od soudních poplatků, proto soud podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“), řízení zastavil. Doplnil, že opakovaná žádost o osvobození od soudních poplatků nedokládala žádnou změnu podmínek požadovaných ust. § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas kasační stížnost, ve které namítal, že napadené usnesení krajského soudu ze dne 11. 2. 2009, č. j. 10 Ca 188/2008 – 99, je nezákonné a protiústavní, což je dáno především tím, že krajský soud postupoval v rozporu s ustanovením § 80 odst. 3 písm. a) a b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, článku 2 odst. 3, článku 10 a článku 95 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Nezákonnost a protiústavnost spatřoval stěžovatel v tom, že krajský soud rozhodl v rozporu s ustanovením § 36 odst. 3 s. ř. s., když nerozhodl o stěžovatelově návrhu na osvobození od soudních poplatků za podanou žalobu ze dne 5. 1. 2009. Dále stěžovatel uvedl, že krajský soud měl správně postupovat podle ustanovení § 9 odst. 4 zákona o soudních poplatcích. Stěžovatel také namítal, že nepodal kasační stížnost proti usnesení krajského soudu ze dne 27. 3. 2008, č. j. 10 Ca 32/2008 – 32, a ani takovou kasační stížnost podat nemohl, neboť v tomto usnesení je uvedeno, že proti němu není řádný opravný prostředek přípustný. Stěžovatel upozornil, že mu napadeným usnesením krajský soud odepřel ústavně zaručené základní právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, na rovnost v důstojnosti i v právech, a na účinnou ochranu proti diskriminaci z důvodu

nemajetnosti. Stěžovatel dále poukázal na to, že napadené usnesení ve svých důsledcích přiznává právo na soudní ochranu a spravedlivý proces jen movitým účastníkům. Stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 2. 2009, č. j. 10 Ca 188/2008- 99, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Usnesením ze dne 11. 3. 2009, č. j. 10 Ca 188/2008 - 109, Krajský soud v Českých Budějovicích uložil stěžovateli, aby ve lhůtě jednoho měsíce od doručení tohoto usnesení předložil plnou moc dokládající, že je v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem. Přes tuto výzvu není do dne vyhotovení tohoto rozsudku stěžovatel zastoupen advokátem.

Dne 6. 4. 2009 byl spis krajského soudu opětovně předložen Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti podané kasační stížnosti. Podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu *v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem* (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, www.nssoud.cz).

Citovaný právní názor lze bezpochyby aplikovat též v projednávané věci, neboť striktní trvání na podmínce zaplacení soudního poplatku a zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti by způsobilo jen řetězení téhož problému, případně by mohlo vést k nepřipustnému odeprání přístupu k Nejvyššímu správnímu soudu. S ohledem na tuto skutečnost netrvá Nejvyšší správní soud na platbě soudního poplatku, ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem a tyto okolnosti zohledňuje i při posuzování dalších náležitostí kasační stížnosti, které tak má rovněž za splněné.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Z obsahu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatel podal z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.

Podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti rozhodnutí o odmítnutí návrhu.

Kasační stížnost není důvodná.

Podle § 47 písm. c) s. ř. s. soud řízení usnesením zastaví, stanoví-li tak zvláštní zákon.

Podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí; po marném uplynutí této

lhůty soud řízení zastaví. Podle odst. 3 téhož ustanovení soud poplatníka ve výzvě poučí o tom, že řízení zastaví, jestliže poplatek nebude ve stanovené lhůtě zaplacen.

Krajský soud usnesením ze dne 19. 12. 2008, č. j. 10 Ca 188/2008 - 95, stěžovatele vyzval k zaplacení soudního poplatku a stanovil mu k tomu lhůtu sedmi dnů. Stěžovatel však v této lhůtě, ani později soudní poplatek nezaplatil, ačkoliv byl řádně poučen o následcích nezaplacení poplatku. Stěžovatel tedy navzdory poučení nesplnil poplatkovou povinnost, což vedlo krajský soud k vydání rozhodnutí o zastavení řízení.

Pro posouzení zákonnosti napadeného usnesení je ovšem nezbytné přezkoumat podání stěžovatele ze dne 5. 1. 2009, jímž reagoval na výzvu k zaplacení soudního poplatku a žádal o osvobození od soudního poplatku.

Nejvyšší správní soud je toho názoru, že o podané žádosti o osvobození od soudního poplatku musí být rozhodnuto dříve, než soud pro nezaplacení soudního poplatku řízení zastaví. Toto obecné pravidlo však má své výjimky, neboť jeho mechanické uplatňování by mohlo v některých případech vést ke zbytečnému prodlužování řízení opakováním stále stejných žádostí a rozhodnutí o nich. O opakované žádosti o osvobození od soudního poplatku v rámci jednoho řízení je soud povinen rozhodnout jen v případě, že tato žádost obsahuje nové, dříve neuplatněné skutečnosti, zejména došlo-li ke změně poměrů účastníka řízení. Shodně se Nejvyšší správní soud vyslovil např. ve svém rozsudku ze dne 17. 6. 2008, č. j. 4 Ans 5/2008 - 65, www.nssoud.cz.

O takový případ však v projednávané věci nejde. O původní žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků krajský soud rozhodl usnesením ze dne 27. 3. 2008, č. j. 10 Ca 32/2008 - 25, tak, že stěžovatel se neosvobozuje od zaplacení soudního poplatku ve výši 2000 Kč. Toto rozhodnutí bylo podrobeno přezkumu Nejvyšším správním soudem, který kasační stížnost zamítl a v odůvodnění stěžovateli podobně jako krajský soud objasnil, proč nesplňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, stanovené v § 36 odst. 3 s. ř. s.

V podání ze dne 5. 1. 2009 stěžovatel neuplatnil žádný nový důvod pro individuální osvobození od soudních poplatků, pouze zopakoval své dřívější argumenty, na které již odpověděl krajský soud i Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 21. 11. 2008, č. j. 4 As 59/2008 - 89, proto nebylo nutné, aby krajský soud o nové žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků samostatně rozhodoval.

Namítá-li stěžovatel, že proti usnesení krajského soudu ze dne 27. 3. 2008 kasační stížnost nepodal, Nejvyšší správní soud k tomu odkazuje na ustanovení § 41 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého každý úkon posuzuje soud podle jeho obsahu, i když je úkon nesprávně označen. V důsledku chybného poučení v předmětném usnesení ze dne 27. 3. 2008 se stěžovatel nesprávně domníval, že kasační stížnost není přípustná, přesto svým podáním ze dne 31. 3. 2008 toto usnesení zpochybnil. Nejvyšší správní soud ve shodě s krajským soudem považoval toto podání za kasační stížnost. Nejvyšší správní soud přípisem ze dne 21. 10. 2008, č. j. 4 As 59/2008 - 82, stěžovatele informoval, že o této kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu ze dne 27. 3. 2008 vede řízení a bude o ní rozhodovat. Proti tomuto postupu se

stěžovatel nijak nebránil, proto zmíněnou námitku Nejvyšší správní soud shledává účelovou.

K dalším námitkám stěžovatele Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že o žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků již bylo rozhodnuto, toto rozhodnutí přezkoumal i Nejvyšší správní soud, a důvody pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků již nejsou předmětem tohoto řízení. Přesto však Nejvyšší správní soud považuje za vhodné zopakovat argumentaci uvedenou v jeho rozsudku ze dne 26. 5. 2008, č. j. 4 As 18/2008 - 32.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Podle konstantní judikatury správních soudů *po občanském sdružení, hodlá-li být aktivně činným, lze požadovat, aby si materiální prostředky na svoji činnost (alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře) zajistilo samo. Rezignuje-li sdružení na jejich zajištění, není možné odpovědnost za nevytvoření těchto prostředků bez dalšího převést na stát prostřednictvím osvobozování od soudních poplatků* (srov. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 1. 11. 2007, č. j. 62 Ca 40/2007 - 41, publikované ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 1482/2008, případně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2008, č. j. 4 As 18/2008 - 32, www.nssoud.cz). Z obsahu těchto rozhodnutí Nejvyšší správní soud vychází rovněž v dalším textu.

Nejvyššímu správnímu soudu je z jeho činnosti známo, že stěžovatel je občanským sdružením založeným za účelem ochrany přírody a krajiny. Tuto aktivitu stěžovatel realizuje mimo jiné i účastí ve správních řízeních, v nichž jsou projednávány a řešeny otázky s ochranou přírody a krajiny související, včetně podávání žalob proti správním rozhodnutím, která podle názoru stěžovatele poškozují či narušují životní prostředí v oblasti, kde toto sdružení působí.

Pokud stěžovatel hodlá být coby občanské sdružení (nehledě na konkrétní cíl sdružení) aktivně činným, pak je objektivně ospravedlnitelné po něm požadovat, aby si materiální prostředky pro prosazování svého cíle, a to alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře, zajistil sám. Tuto odpovědnost za tvorbu základních prostředků pro činnost nelze a priori přenášet na stát; žádost o osvobození od soudních poplatků nemůže být tedy důvodná výlučně proto, že stěžovatel coby speciálně zaměřené sdružení vyvíjející činnost k dosažení svého cíle nemá pro takovou činnost žádné materiální prostředky.

Rezignuje-li stěžovatel na jejich zajištění alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře (a nemá tak finanční zajištění ani pro pokrytí jeho činnosti v základním a pro jeho činnost zcela nezbytném rozsahu, čemuž nasvědčuje tvrzení stěžovatele, že nemá žádný majetek vyšší než nepatrné ceny ani žádné zdanitelné příjmy), pak zřejmě

vychází z předpokladu, že to bude výlučně stát, který za všech okolností ve všech obdobných případech jednotlivých kroků stěžovatele k dosažení jeho cíle ponese veškeré jeho náklady.

Takový předpoklad však nemůže být legitimní; k jeho legitimitě neposkytuje oporu ani § 36 odst. 3 s. ř. s., nejsou k ní ani jakékoli důvody doktrinální, jež by měly snad souviset s cílem vytyčeným stěžovatelem. Potvrzení takového předpokladu, který se z pohledu jiných osob dovolávajících se soudní ochrany jeví být nerovným a pro stěžovatele nepřiměřeně komfortním, by mohlo být nejvýše výsledkem toliko mechanické aplikace pravidla o nedostatku finančních prostředků coby podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků. Přiznání takového absolutního práva „za všech okolností bezplatného přístupu k soudu“ pro určité skupiny osob (zde občanských sdružení, jakým je stěžovatel) by nikterak nesouviselo s ochranou konkrétních veřejných subjektivních práv jednotlivců a s uplatňováním práva na jejich soudní ochranu, naopak by ve vztahu k jiným osobám domáhajícím se soudní ochrany mohlo být solidním základem procesní absurdity a diskriminace.

Pro soud by bylo jistě dostatek důvodů nahlížet na celou situaci jinak, pokud by soudní poplatek dosahoval z pohledu obdobných sdružení, jakým je stěžovatel, nepřiměřeně přísné výše, případně pokud by aktuální finanční situace stěžovatele byla způsobena nepředpokládanou či nárazovou potřebou kumulace nezbytných kroků, jež by stěžovatel musel uskutečňovat. Stěžovatelova rezignace na opatření si těch nejzákladnějších prostředků pro svoji činnost však nemůže znamenat, že by povinnost jeho základního materiálního zajištění při prosazování jeho práv měla být automaticky přesouvána na stát.

Nejvyšší správní soud má za to, že je důvodu ponechat na stěžovateli, aby si základní materiální zajištění pro základní výdaje, jež lze při dosahování jím deklarovaného cíle předpokládat, opatřil primárně sám. Absolutní nedostatek finančních prostředků stěžovatele tedy nemůže být v tomto konkrétním případě sám o sobě důvodem pro přiznání osvobození od soudních poplatků.

Zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků tu však vzhledem k výše uvedenému nelze vnímat jako ztěžování dosahování či uplatňování uvedeného cíle prostřednictvím ztěžování přístupu k soudu. Stěžovatel si totiž může snadno opatřit částku 2000 Kč potřebnou k zaplacení soudního poplatku, a to např. zvýšením členských příspěvků.

Kasační námitku nedostatku finančních prostředků z důvodu nemajetnosti stěžovatele proto Nejvyšší správní soud neshledal důvodnou.

Z hlediska namítaného porušení práva na přístup soudu či práva na spravedlivý proces Nejvyšší správní soud podotýká, že podle čl. 36 odst. 4 Listiny základních práv a svobod podmínky a podrobnosti práva na soudní a jinou právní ochranu upravuje zákon. Jednou z těchto podmínek je i zaplacení soudního poplatku v případě, kdy je poplatková povinnost dána zákonem.

Zákonný požadavek zaplacení soudního poplatku nemůže být proto považován za porušení práva na přístup k soudu, resp. práva na spravedlivý proces. Obdobně vnímá soudní poplatky rovněž Ústavní soud, který je řadí mezi podmínky realizace práva na soudní ochranu. Ve svém nálezu ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. IV. ÚS 162/99, Ústavní soud uvedl, že *úprava poplatkové povinnosti či osvobození od ní provedená zákonem České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, představuje jeden ze základních momentů podmiňujících právo na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Stanovil-li totiž zákon i v tomto směru pevná pravidla umožňující přístup k soudu také splněním v něm obsažených podmínek, potom tyto podmínky musí respektovat nejen ten, kdo se dovolává práva na soudní ochranu, ale také stát prostřednictvím orgánu soudní moci.*

Námítka porušení práva na přístup k soudu nebyla proto shledána důvodnou.

Nutno zdůraznit, že stěžovatel si musel být s ohledem na dřívější rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (např. rozsudek ze dne 26. 5. 2008, č. j. 4 As 18/2008 – 32, nebo rozsudek ze dne 29. 12. 2008 č. j. 4 As 55/2008 – 110) vědom toho, že podmínky pro osvobození od soudních poplatků nesplňuje, a předmětná výzva jej proto měla vést k tomu, aby si finanční prostředky potřebné pro zaplacení soudního poplatku opatřil a tento zaplatil.

Stěžovatelem zmiňovaná povinnost orgánů moci soudní respektovat zákonem stanovené podmínky pro osvobození účastníka řízení od soudních poplatků nemění nic na tom, že soudy jsou povolány k tomu, aby v každém konkrétním případě posoudily, zda účastník řízení splňuje podmínky § 36 odst. 3 s. ř. s., či nikoliv. Své rozhodnutí pak musí soud náležitě a logicky odůvodnit, což krajský soud učinil.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že stěžovatel byl řádně vyzván k zaplacení soudního poplatku a navzdory poučení o možnosti zastavení řízení této výzvě nevyhověl, proto krajský soud postupoval zcela v souladu se zákonem, jestliže řízení o žalobě podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích ve spojení s § 47 písm. c) s. ř. s. zastavil.

Nejvyšší správní soud tedy nezjistil namítanou nezákonnost napadeného rozhodnutí, a proto kasační stížnost proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 2. 2009, č. j. 10 Ca 188/2008 – 99, podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. za použití ustanovení § 120 téhož zákona. Protože úspěšnému žalovanému v tomto řízení žádné náklady nad rámec plnění běžných povinností nevznikly a stěžovatel v řízení nebyl úspěšný, bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. srpna 2009

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu